

ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ – ИЗМЕЂУ САНКЦИЈА И СУБВЕНЦИЈА

Књига Мирослава Н. Јовановића са Универзитета у Женеви „Еволутивна економска географија“, после издања на енглеском и кинеском језику, управо је објављена на српском у издању Прометеја и Архива Војводине

ПИШЕ
ЗОРАН ЦВЕТАНОВИЋ

Мирослав Јовановић се у овој књизи бави питањем локације економске активности. Како и где она почиње, како се проширује, како се привлаче улагачи и како, када престане основна активност, како се она преображава у нешто ново, корисно и уносно. Ово је битно, захтевно и често тешко питање јер је значај локације и даље важан без обзира на такозвану глобализацију. Постављају се питања: на ком се месту ствара нова вредност, где се људи запошљавају, примају плату, троше новац, плаћају порез и доприносе, а истовремено се снижавају јавни издаци за незапослене.

Економисти већ дуже време имају пољуљан углед јер се њихови ставови и предлози доводе озбиљно у питање. Њихови стандардни либерални економски модели нису предвидели огромну економску кризу 2008. Упркос либералном духу

теорије и праксе, снажна државна интервенција је спасавала ствар. Лоше склопљена монетарна унија и стварање евра, битно су допринели економској катастрофи Грчке. Наметнута је оштра политика штедње у намери да се снизи удео дуга у бруто националном производу. Супротно очекивањима, тај се удео повећао за трећину. Британци су били застрашивани предвиђањима да ће да наступи економска катастрофа ако напусте ЕУ. Упркос томе, брегзит је променио и побољшао економске показатеље, поготово запосленост.

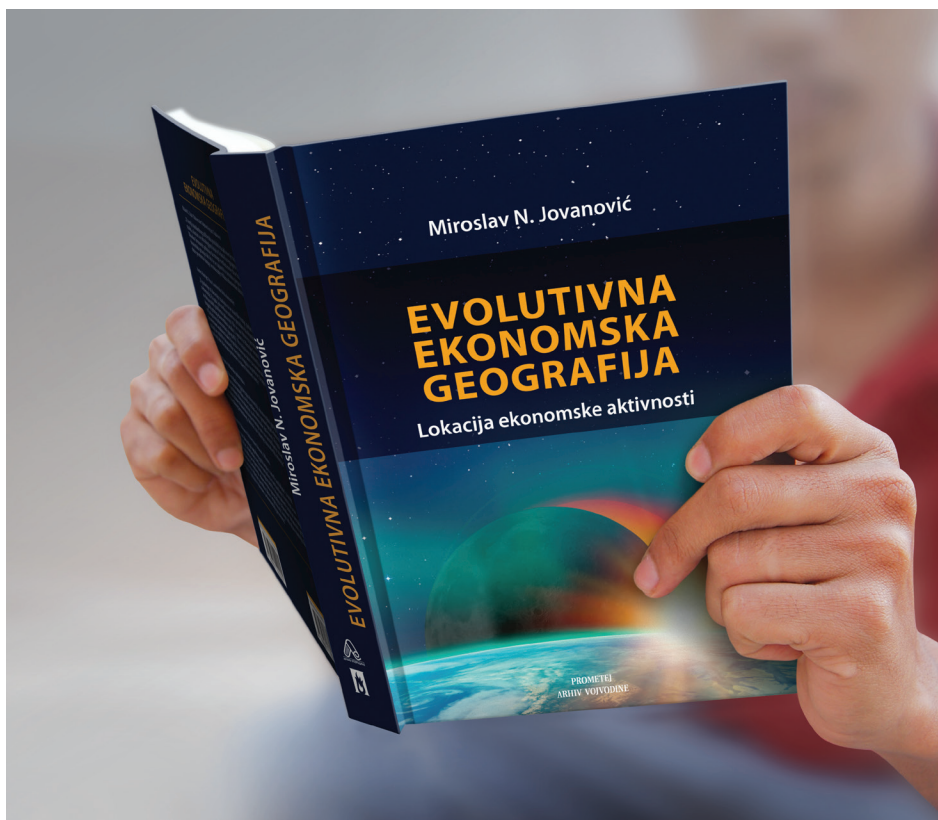
Економске санкције имају утицај на локацију производње. Читава лепеза санкција које су земље Запада због присаједињења Крима и, касније, због Специјалне војне операције у Украјини увеле Русији имала је за циљ наношење удара руској

економији и приморавање на пораз. Супротно очекивањима, Русија је успела, бар делом, да направи домаће супституте, и преобразила се од једног од најзначајнијих глобалних увозника хране у једног од највећих светских извозника хране, поготово житарица. Русија је ушла на тржишта Египта, Турске, Мексика, Африке која су раније куповала храну из Америке и Европе. Међународни монетарни фонд предвиђа три пута бржи економски раст Русије у 2024. у односу на Немачку, која је увела санкције. Кога санкције више погађају?

УЗРОК ЗАБУНЕ Због чега долази до овакве „забуне“? Разлози су неодговарајући темељи и у марксистичкој и у неолибералној теорији економске равнотеже. Ниједна не пружа добре одговоре на савремене проблеме и иза-

зове. Потребно је нешто ново. Књига Мирослава Јовановића нуди нови еволутивни поглед на економију. Ново становиште се заснива на сталној неравнотежи и интердисциплинарном погледу на економију. Она је платформа за размену гледишта не само између економиста и пословних људи већ и географа и доносилаца економске политике.

Књига доноси приказ и савете за локацију економске активности од класичних теоретичара као што су Кантиљон, Смит, Рикардо, фон Тинен, Вебер, Кристалер и Лош. Ту су и разматрања савремених теоретичара који укључују Липсија, Мартина, Венаблса, Болдвина, Фуците и Бошме. Поређење физике и биологије са економским системом је подробно изложено у оквиру теорије сложених система.

Део књиге је посвећен глобалним ланцима снабдевања. Када се индустријализовала Кореја крајем 1950-их година, тада је било потребно да се цео ланац производње обавља на једном месту, често у кругу саме фабрике. Савремени глобални ланци производње цепкају производни процес који може да се обавља на различитим локацијама. Ово пружа могућност да се свака земља укључи у такав ланац у одређеном сегменту, али ту постоји и оштар услов. Свака карика у ланцу мора да буде врхунског квалитета да не угрози квалитет крајњег производа. У колико тај услов не може да се испуни, таква локација не улази у ланац производње. Овде нема никаквог попушта за земље у развоју. И оне за такву производњу у оквиру једне карике морају да се потруде да стигну на врх. Четврти део обрађује тему структуре тржишта. Како монополска и конкурентна структура тржишта утичу на локацију економске активности.

ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И СТРАНА УЛАГАЊА

Пети и шести део су посвећени повезаним темама: глобализацији и страним директним улагањима. Глобализација је појам који се често користи, а да није дефинисан на општеприхваћен начин. Постоји неких 5.000 разних дефиниција глобализације. Аутор коментарише оне које су често коришћене. Повезано са глобализацијом су и активности транснационалних корпорација и страна директна улагања. То је област у којој је годинама радио Јовановић у оквиру Уједињених нација. Излажу се начини за привлачење и задржавање улагача из иностранства.

Аутор Мирослав Јовановић нуди нови еволутивни поглед на економију. Ново становиште се заснива на сталној неравнотежи и интердисциплинарном погледу на економију. Она је платформа за размену гледишта не само између економиста и пословних људи већ и географа и доносилаца економске политике

Субвенције су користан инструмент за привлачење транснационалних корпорација, али само у почетним фазама када се земља отвара према странцима. После почетне, релативно кратке, фазе, субвенције су и даље неопходне, али у систем домаћег образовања према потребама фирми, домаћих и иностраних, а не као у Србији да се такве субвенције стално пружају богатим иностраним фирмама. Ту је и идеолошки проблем јер сиромашни домаћи порески обвезници дају субвенције богатим иностраним улагачима. У овој књизи предлажу се субвенције, али у домаће образовање за струке које постоје и које ће тек да постоје.

Седми део књиге објашњава регионалну политику у ЕУ. Ова политика је један од највећих корисника буџета ЕУ. У њу су уложене стотине милијарди евра, а њени резултати се и даље процењују, преиспитују уз велику полемику.

После закључка, у коме се налазе предлози не само за даље истраживање, већ и савети за економску политику, долази постскрипт с посебним освртом на Србију. Обрађује се утицај санкција на локацију производње и образложење због чега Србија не би требало да уводи санкције. Питање приступања ЕУ

је на јако климативним ногама јер су услови за приступање за Србију немогући, а велико је питање до када ће да постоји ЕУ и какав ће да има облик и садржај. Да ли ће постојеће земље у њој хтети да остану, а нове да јој се прикључе јер је зенит ЕУ био пре 30 година. Све анкете јавног мњења у Србији показују да је народ то све увидео и да је огромна већина против приступања ЕУ. Питање рударења литијума је горуће у Србији. Аутор подробно образлаже разлоге због којих Србија не би требало да дозволи такву активност и пружа предлоге шта друго може да се уради у Јадру уместо рударења.

Без обзира на сложеност материје, Јовановић пише уз помоћ минималног коришћења математике, тако да је текст приступачан најширој публици. Књига је не само окренута ка новој еволутивној теорији, већ је поткрепљена многобројним примерима добре и лоше праксе. Као таква, послужит ће годинама као основа за проучавање и наставу не само у академским институцијама које се баве овом проблематиком, међународном економијом, страним улагањима, глобализацијом већ и као приручник планирања и привредницима који се баве локацијом економске активности у пракси. **П**

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Рођен је у Новом Саду 1957. Студирао у Новом Саду, Београду, Амстердаму и Кингстону (Онтарио). Докторирао је на Економском факултету у Београду 1988. Радио је у Уједињеним нацијама у Њујорку (1989–1991) у Центру за транснационалне корпорације и у Женеви (1991–2017) у Економској комисији УН за Европу. Предавао је Економску политику ЕУ на Универзитету у Женеви у Институту за европске студије и Институту за глобалне студије (2008–2022). Самостални истраживач постаје 2016. у Центру изузетности за европске студије „Душан Шиђански“ који је део Института за глобалне студије. Био је директор студија на Летњој академији о европској интеграцији на острву Спецес (Грчка) 1992–2006. Предавао је на Факултету за европске правно-политичке студије и Високој пословној школи струковних студија у Новом Саду. Предаје међународну економију на Државном универзитету Санкт Петербурга. Држао је предавања у бројним земљама: САД, Енглеској, Кини, Јапану, Русији, Белгији, Немачкој, Аустрији, Грчкој и Италији. Аутор је и уредник 26 књига, уџбеника и зборника из области економске интеграције и из области локације економске активности које су објављене у Великој Британији и САД. Поједине ауторске књиге су преведене и објављене на кинеском, грчком и српском језику. Уз наведено, аутор је бројних чланака објављених у глобалним економским часописима. Редовни је члан Матице српске у Новом Саду, а имао је и низ предавања у Српској академији наука и уметности. Академија наука и уметности Републике Српске га је изабрала за свог иностраног члана децембра 2023.